

ПРОБЛЕМИ КОРЕЇСТИКИ

УДК 811.531'373.7'27'367.4-112

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ТА ПРИСЛІВ'Я ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ

Вікторія Жила

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Інститут філології,
кафедра китайської, корейської та японської філології,
бульв. Тараса Шевченка, 14, Київ, Україна, 02017,
e-mail: chernigovika@yahoo.com*

Статтю присвячено теоретичному та історичному вивченню фразеологічних одиниць та прислів'їв у корейському мовознавстві. Проведено аналіз досліджень корейських лінгвістів, словників та термінів на позначення поняття “фразеологізм” та “прислів'я”.

Ключові слова: фразеологія, фразеологізм, фразеологічна одиниця, паремія, прислів'я, приказка, термін, словосполучення, слово.

У центрі уваги сучасної лінгвістики є проблеми, пов'язані з відображенням національної культури та історії у мовах. Роль мови в накопиченні культурних здобутків є очевидною та значною. При цьому вона як одна з основних ознак нації виражає культуру народу, який говорить цією мовою, тобто створює національну культуру.

Мова віддзеркалює як матеріальні сторони життя народу – географічне положення, клімат, побут, так і духовні сторони носіїв мови – мораль, систему цінностей, менталітет, національний характер. Мова – скарбничка культури, що зберігає культурні цінності у лексиці, граматиці, в ідіоматиці, у прислів'ях, приказках, фольклорі, у формах письмового й усного мовлення.

У процесі вивчення іноземної мови відбувається поринання в культуру народу. Важливим історико-лексичним пластом кожної мови є фразеологія, а саме – прислів'я та приказки.

Загальновизнаною є думка про те, що фразеологічний склад мови – найбільш самобутне її явище передусім у плані вираження національної самобутності народу носіями мови завдяки фразеологізмам та пареміям. Тисячоліттями нагромаджуються й довічно живуть у слові незліченні скарби людської думки й досвіду. І, напевне, жодна з форм мовної творчості народу з такою силою і так багатогранно не виявляє його ро-

зум, так кришталево не віддзеркалює його національну історію, суспільний лад, побут, світогляд як фразеологічні одиниці та прислів'я.

Прислів'я – це стародавній жанр народної творчості. Вони виникли в далекі часи і сягають своїм корінням углиб століть. Багато з них з'явилися ще тоді, коли не було писемності. Проблема фразеології, зокрема історія виникнення й походження прислів'їв та фразем, їх функціонування та класифікація здавна привертала увагу дослідників. Такий підвищений інтерес зумовлений тим, що ці конструкції є творчою базою всього лінгвокультурного процесу.

Мета роботи – простежити основні етапи і напрями дослідження фразеологічних одиниць та прислів'їв у корейському мовознавстві з виявленням особистого внеску вчених.

Фразеологія будь-якої мови – це цінна лінгвістична спадщина, в якій відображено бачення світу, національну культуру, звичаї і вірування, фантазію й історію народу [3, с. 45].

Вивчення фразеології має давні традиції. Але і в наші дні корейські лінгвісти продовжують дослідження таких важливих проблем фразеології, як фразеологічний склад мови, намагаються визначити обсяг фразеологізмів та прислів'їв, їх диференціальні ознаки тощо.

Об'єктом даної роботи виступають корейські фразеологізми та прислів'я, тому нам потрібно з'ясувати: чи належать прислів'я до фразеології?

Фразеологія досліджує невідільні сполучення слів з “багаторусною та розмитою системою диференційних ознак, а тому й її кордони – умовні та рухомі” [5, с. 94]. Різні дослідники припускають або не припускають можливість розгляду прислів'їв як одиниць фразеології, бо щодо обсягу фразеології вчені дотримуються різних поглядів. У сучасній корейській фразеології сформувалися два напрями: 1) “широке” розуміння фразеології, представники якого (Кім Джон Тек, Джан Док Сун, І Гі Мун) відносять до складу фразеології складні слова, словосполучення, прислів'я, крилаті слова, афоризми тощо; 2) “вузьке” розуміння фразеології, представники якого (Кім Мун Чхан, Кім Мін Су, Кім Гю Сон) вважають, що до складу фразеології входять тільки складні слова та словосполучення. При цьому пареміологія вважається або окремим розділом мовознавства на одному шаблі з фразеологією, або розділом фольклористики.

Хоча фраземи та паремії можна розглядати і разом, оскільки вони передають дійсність в описовій, образній формі, емоційно забарвлюють мовлення, відтворюють висловлення в метафоричній формі, але в корейській мові переважно прислів'я та фразеологізми публікують в окремих збірках і диференціюють одні від одних у працях багатьох корейських мовознавців. Тому, враховуючи думки вищезгаданих дослідників, ми дійшли висновку, що прислів'я варто відносити до пареміології.

У корейській пареміології нема чіткого розмежування між різними типами народних висловлювань. Вираз “прислів'я та приказки” зазвичай вживають недиференційовано, тобто без відокремлення прислів'їв від приказок, і використовують як загальну назву окремого фольклорного жанру [2, с. 9]. Для їх позначення вживаються терміни “속담” (соктам), “격언” (кьогон) та “이언” (іон), що є синонімами.

Корейська пареміологія має давні традиції. З давніх часів на позначення прислів'їв, приказок, крилатих слів та афоризмів існувала власна термінологія. На відміну від української мови в корейському мовознавстві поняття “прислів'я, приказки, афоризми” передаються одним терміном *속담* (соктам). Тож збереглося понад десять понять, що є синонімами слову *속담* (прислів'я): “*옛말*” (єтмал), “*상말*” (санмаль), “*상담*” (сандам), “*격언*” (кьогон), “*격담*” (кьокдам), “*이언*” (іон), “*이어*” (іо), “*속언*” (согон), “*속어*” (сого), “*속설*” (соксоль), “*비언*” (пион), “*이담*” (ідам), “*고담*” (кодам), “*금언*” (кимон) [11].

У сучасній корейській пареміології вживають переважно лише три терміни: *속담*, *격언*, *이언*. Вони фактично витіснили з ужитку всі інші. Хоча нерідко ці терміни семантично змішуються, але можна розмежувати відтінки їх значень. Наприклад, “*속담*” відповідає українському поняттю “прислів'я”, або “паремія”, “*격언*” дослівно означає “зразкові вирази” (тобто повчальні вислови, конфуціанські сентенції і висловлювання видатних історичних особистостей), “*이언*” – просторіччя [6].

Прислів'я в переважній більшості створює народ, і вони відображають найрізноманітніші сторони людського життя. Виникнення прислів'їв, за думкою дослідників, бере початок з часів первіснообщинного ладу. Воно пов'язане з трудовою діяльністю людей. Прислів'я мали утилітарно-практичне значення, були повчальними. У майбутньому тематика прислів'їв значно розширилася. Проте їх повчальний зміст зберігся та незабаром став однією з характерних жанрових ознак [1, с. 87].

Усна народна творчість з'явилася задовго до створення корейської буквенної писемності. Проте історично так склалося, що з перших століть нашої ери Корея була під впливом ієрогліфічної культури Китаю, і це, звичайно, залишило свій відбиток у процесі розвитку усної народної творчості.

У Кореї перші згадки про прислів'я датуються XIII століттям у книзі “Історія трьох держав” (“*삼국유사*”). У 5 томі цієї книги є розповідь про служницю, яка іде молитися Будді і там подано перше прислів'я: *내 일 바빠 한덕 방아* (спочатку потрібно зробити свою роботу, а вже потім допомагати іншим).

Вже в XV столітті в книзі оповідань святого та мудреця (“*용재총화*”) вже згадано три прислів'я: *오린애 입잔 것 = 계집 입싼 것*, *돌담이 배가 부르다*, *지어미 손 큰 것*.

Першим, хто зацікавився вивченням прислів'їв можна вважати дослідників-прибічників школи сірхак на чолі з ученим Хон Ман Чон (*홍만중*). Вони у XVII столітті видали першу збірку прислів'їв “*순오지*”, в якій було зібрано близько 1300 прислів'їв з тлумаченням їх змісту. Цю книгу можна вважати найбільшою та найбагатшою за мовним матеріалом того часу.

Продовжив дослідження прислів'їв вже в першій половині XVIII століття Ік (*이익*). Він опублікував збірку “Сто прислів'їв” “*백언해*”. На початку XIX століття дослідник І Док Му (*이덕무*) видає нову збірку, що має назву “*Idamsokch'an*” “*이담속찬*”, усі прислів'я написані ханмунною лексикою. Автор наступної книжки Мі Сан Ін (*미상인*) взяв за основу збірку “Сто прислів'їв” і надрукував нову “*동언해*”, в якій було представлено вже 425 прислів'їв.

Важливою віхою розвитку корейської пареміології та фразеології стало видання збірки прислів'їв, автором якої є Чон Як Йон (정약용). Мовознавець подав та переклав прислів'я, які були актуальні ще за часів китайської династії Мін, а також витлумачив кожную одиницю. Вже в XX столітті дослідник продовжив вивчення прислів'їв і видав нову збірку, в якій представив оригінальні прислів'я (китайською мовою).

У 1922 році Кім Сан Ік (김상익) зібрав у свої книзі “조선속담” понад 1500 прислів'їв.

Перший словник прислів'їв “조선속담” вийшов 1940 року. Автори Кім Са Йоп 김사업 та Пан Чон Хьон 방종현 уперше подали найбільшу кількість прислів'їв (понад 3 тисячі одиниць) та всі вирази надруковані вже корейським алфавітом хангиль.

Усі вищезгадані збірки сприяли збереженню та поширенню паремійного фонду корейської мови. Цінність їхня в тому, що переважно спиралися на живий мовний матеріал.

Корейські прислів'я також привертала увагу науковців багатьох країн. Дослідження історії корейського фольклору цікаво подано в журналі “Korea Repository”, який видавався англійською мовою в Сеулі в останнє десятиліття XIX століття. В окремих випусках цього журналу Х. Б. Альберт і Е. Б. Лендіс надрукували близько двохсот прислів'їв [2, с. 8].

У 1916 році американський дослідник Дж. С. Гейл опублікував збірку корейських прислів'їв “사과지남”, в якій міститься близько 200 одиниць, що перекладені англійською мовою. Серед японських учених корейські прислів'я також викликають інтерес. У 1910 році з'явилася збірка прислів'їв у перекладі японською мовою, автором якої є Такахасі Аккіра. І 1914 року видано збірку “Корейські прислів'я і приказки з розповідями”, котру уклав Такахасі Тору. Ця книжка містила близько тисячі корейських висловлювань у перекладі теж японською мовою.

У російському перекладі близько 50 корейських народних висловлювань було вперше опубліковано у 1900 році. А через 50 років (1958) з'являється перша спеціальна робота з корейської пареміології. Авторами були В. Толстікова та Кім Кю Чер, збірка містить майже 1700 фразеологічних виразів лише, на жаль, у перекладі російською мовою. Також 500 прислів'їв у перекладі Ю. М. Мазура увійшли до збірки “Прислів'я та приказки народів Сходу”, яку було видано 1961 року в Москві.

Окрім того, варто згадати російського пареміолога Лім Су, який суттєво вплинув на розвиток корейської пареміології у російському мовознавстві. Учений видав низку наукових статей, що стосуються корейських паремій. У 1982 році вийшла у світ книга “Корейські народні вислови”, яка дала змогу російському читачеві докладніше ознайомитися з корейським фразеологічним фондом. У 2003 році збірку перевидали. У новій книжці прислів'я подано за тематичним принципом, що, на думку автора, має полегшити ознайомлення з матеріалом [4, с. 8].

Грамотичною формою прислів'я більшість науковців визначає речення. Щодо змісту, то прислів'я – порада, настанова; виражає закінчену думку, положення, життєвий чи соціально-історичний досвід, мораль, істину, інколи критику, має глибокоповчальний зміст, народний характер і стиль усного мовлення (동아 새국어사전, 이기문 감수; 금성판 국어사전; 김문창; 조재윤; 김희아 등) [9, с. 282].

Історія дослідження фразеології надзвичайно важлива як для визначення загальних еволюційних тенденцій у фразеології у зв'язку з історією народу, так і для вивчення стилістики, і ширше – культури мовлення [7, с. 3].

Кожна розвинена мова, як відомо, має у своєму складі значну кількість стійких словосполук – фразеологізмів, які носії мови завжди вживають у звичному, усталеному оформленні. Оскільки мова як і кожне суспільне явище безперервно розвивається, разом із нею в постійному русі перебуває і її фразеологічний фонд.

Фразеологічні одиниці представляють найбільш мальовничу й виразну частину словникового складу мови, що відображають звичаї, традиції народу, згадки про його історію, фольклор. Фразеологія як стверджують лінгвісти, найдемократичніша складова словника, узятя із глибини мови народу.

Фразеологічні одиниці характеризуються подвійним смислом і значення складових слів стійкого словосполучення створюють певну картину, але фактичне значення всієї одиниці має мало, або й нічого спільного з цією картиною, створюючи цілком новий образ.

Корейські фразеологізми – іскрометні скарби мовної образності – передають найтонші відтінки душевних порухів, обарвлюють висловлене в національний колорит.

Свій внесок у розвиток теорії фразеології корейської мови зробили такі вчені: Но Су Рьон (노수련, 1936), І Хун Джон (이훈중, 1961), І Гі Мун (이기문, 1962), Кім Джон Тек (김종택, 1971), Кім Мун Чхан (김문창, 1974), Хван Хі Йон (황희영, 1978) та ін.

Вивчення фразеології так само, як і вивчення лексики, сягає своїм корінням сивої давнини. Кожен народ цікавився розвитком своєї мови на всіх етапах суспільного буття. Питання дослідження фразеології має досить широкий діапазон: від першої згадки про фразеологізми чи фразеологію до перших теоретичних розвідок у цій сфері.

Найдавніша відома нам збірка фразеологізмів та паремій “Збірка прислів'їв” (О'янсачч) була видана 1911 року. Автор – мовознавець Чхо Ин Он (초은웅) [10, с. 1].

Власне теоретичні дослідження фразеології беруть свій початок у ХХ столітті в праці Но Су Рьона. Науковець уперше порушив питання про необхідність та важливість вивчення фразеологічних одиниць у 1936 році в книзі “Вивчення фразеології”. У своїй роботі Но Су Рьон намагався виділити фразеологію в самостійну лінгвістичну науку, визначити мету, задачі та предмет фразеології, обґрунтував причини виникнення фразем у мові та дав термін 관용구 (фразеологізм) [8, с. 173].

За теорією мовознавця фразеологізми в корейській мові не мають логічної граматичної структури, і вони передаються із покоління в покоління. Але після виходу в світ книги у дослідженнях з фразеології була значна перерва.

Згодом, лише у другій половині ХХ століття дослідження з фразеології починають набирати широкого розмаху. Переважно це статті, окремі пункти або розділи в працях з тих чи інших питань корейської мови. Зокрема, 1961 року корейський лінгвіст І Хун Джон (이훈중) у книзі “Фразеологізми та пов'язані з ними давні билиці” (관용구와 배후민담) подав таке визначення фразеологізмів: фразеологізми – це відтворені вираження, що передаються із покоління в покоління.

У 1962 році лінгвіст І Гі Мун (이기문) у книзі “Вивчення прислів’їв” виділив у самостійну лінгвістичну науку пареміологію, до складу якої відніс і фразеологізми.

У 1966 році корейський мовознавець Кім Мун Чхан (김문창) дав свій термін фразеологізмам 속어 – це стале, нероздільне сполучення двох або більше слів, що мають особливу синтаксичну структуру. Здебільшого він вивчав фразеологізми з соматичним компонентом “рука”. Уперше вчений розмежував “широке” та “вузьке” розуміння фразеології. Кім Мун Чхан був прихильником “вузького” розуміння, виділив два розділи мовознавства: фразеологію, до якої відніс лише фразеологізми, та пареміологію – прислів’я, приказки, афоризми, загадки, метафору, заклики.

Помітні кроки до розв’язання теоретичних питань фразеології та семантичного аспекту фразеологічних одиниць було зроблено на початку 1970-х років. Величезна заслуга у розробці цих проблем належить таким науковцям, як Кім Джон Тек (김종택, 1971), Кім Мун Чхан (김문창, 1974), І Дже Ін (이재인, 1976), Ян Дон Хви (양동휘, 1977), Хван Хві Йон (황희영, 1978), Сон Нак Пом (손낙범, 1978), Кім Гю Шін (김규신, 1978), Ім Кьон Сун (임경순, 1979) та багатьом іншим.

У 1971 році з появою книги лінгвіста Кім Джон Тека “Вивчення ідіом” (이디엄 연구) почався новий етап становлення фразеології як самостійної лінгвістичної науки. Дослідження мовознавця дало поштовх до подальшого розвитку фразеології.

Кім Джон Тек назвав фразеологізм такими термінами 이디엄 / 관용어 та дав нове тлумачення фразеологізмам – це складне слово, словосполучення або речення, що має особливу синтаксичну структуру і за значенням схоже до слова, його компоненти мають узагальнено-переносне значення [12, с. 3]. Кім Джон Тек чітко визначив відмінність між фразеологізмом та словосполученням. Мовознавець намагався докладно проаналізувати фразеологізми, причини їх появ, типи, структуру та інше.

Велику наукову цінність має фразеологічний словник, який вийшов 1978 року. Автор Сон Нак Пом зібрав у цьому словнику більше 6000 фразеологізмів не лише активного, але й пасивного фонду. У словнику добре подано семантичну характеристику фразеологізмів. Але, на думку багатьох мовознавців, найбільшою і найбагатшою за мовним матеріалом збірка була видана у 1971 році. Автор І О Рьон (이어령) зібрав не лише фразеологізми, але й прислів’я, приказки, просторіччя, метафори, складені слова, жаргонізми, афоризми тощо. Він переконливо довів, що фраземи та паремії є цінним надбанням народу і належить до культурної спадщини всього людства. До цього часу збірка вважається однією з найповніших.

У кінці ХХ століття поступово активізувалися дослідження теорії фразеології. У 80-ті роки було опубліковано багато праць, присвячених фразеології, укладено словники та збірки фразеологізмів.

У 90-ті роки ХХ століття з’являються монографічні дослідження та дисертаційні праці. Можна виділити таких мовознавців: Кан Ві Гю (강위규, 1990), Кім Мун Чхан (김문창, 1990), Чхве Кьон Пон (최경봉, 1992), И Чон Чхоль (이종철, 1993), Хон Че Сон (홍재성, 1993). Також у цей період вивчення фразеології набуває різних напрямів. Корейський лінгвіст І Сан Ог (이상억, 1993) досліджує проблему фразеологічного словника, Кім Пон Мо (김봉모, 1994) вивчає діалектичні фразеологізми, Джан Се Гьон (장세경, 1994) та Джан Гьон Хві (장경희, 1994) досліджують фразеологічні одиниці на

позначення емоцій, Хон Са Ман (홍사만, 1999) та І Гьон Джа (이경자, 1999) займаються вивченням фразеологізмів з соматичним компонентом, Кім Хо Йон (김호용, 1996) порівнює фраземи з соматичним компонентом корейської та японської мов.

Однією з важливих проблем вивчення фразеологізмів корейської мови є їх зіставлення з фраземами інших народів. Корейські фразеологізми порівнювали з японськими, російськими, китайськими. У наш час продовжують дослідження, присвячені контрастивному аналізу фразеологічних одиниць. Окрім традиційних порівнянь, є зіставлення фразеологізмів корейської мови з іншими мовами, наприклад, монгольською, англійською, німецькою, французькою та ін.

Потреба в уніфікації фразеологічної термінології досі перебуває в полі зору багатьох мовознавців, незважаючи на те, що фразеологія як наука сформувалася й динамічно розвивається вже не одне десятиліття. На позначення одиниці дослідження у фразеології зафіксовано такі терміни: 관용구, 속어, 이디엄, 관용어, 익힘말, 악은말, 관용표현.

Отже, вивчення фразеологізмів та прислів'їв у Кореї охоплює порівняно великий проміжок часу і має широкий діапазон: від практичних спостережень до теоретичних узагальнень стосовно властивостей фразем та паремій як знаків мови.

За період свого розвитку фразеологія і пареміологія як галузі науки мають значні здобутки. Досить широко опрацьовані теоретичні проблеми. Зокрема, визначені одиниця та обсяг фразеології, чималі здобутки є у вивченні семантики та структурних особливостей фразеологізмів і прислів'їв.

Фразеологізми та прислів'я, які зберігають свій основний фонд, можна віднести до наймобільніших мовних шарів. Вони надають мові своєрідне національне забарвлення.

Водночас варто зазначити, що у дослідженнях основних питань фразеології серед думок учених спостерігаються значні розбіжності. Це стосується передусім визначення фразеологізму та обсягу фразеології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранцев К. Т. Англійські прислів'я та приказки / К. Т. Баранцев. – К. : Радянська школа, 1973. – 176 с.
2. Давиденко О. В. Класифікація корейських прислів'їв і приказок за типами паремії / О. В. Давиденко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2004. – № 9. – С. 8–10.
3. Девкин В. Д. Немецкая разговорная речь: синтаксис и лексика / В. Д. Девкин. – М., 1979. – 178 с.
4. Лим Су. Золотые слова корейского народа / Лим Су. – СПб. : Издательство Санкт-Петербургского университета, 2003. – 360 с.
5. Пермяков Г. Л. К вопросу о структуре паремиологии / Г. Л. Пермяков. – М. : Наука, 1988. – С. 80–106.
6. Пермяков Г. Л. От поговорки до сказки / Г. Л. Пермяков. – М., 1970
7. Ужченко В. Д. Историко-лінгвістичний аспект формування української фразеології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук: 10.02.02. / В. Д. Ужченко. – Дніпропетровськ, 1994.
8. 강현화 (2005) 속어표현의 사전처리 문제에 관하여. 연세어문학. – 173–183 쪽

9. 박세영. – 관용어와 속담의 특성. – 서울. – 273–306 쪽
10. 문금현 (1998) 국어의 관용 표현 연구, 서울대학교 박사학위논문
11. 하태홍 (1967) 한국 속담, 서울
12. 박명아 (2000) 국어 신체어 관련 관용표현 연구. 충남대하학고 교육대학원 국어교육 전공. – 59 쪽.

Стаття: надійшла до редакції 15.10.2010

прийнята до друку 15.11.2010

PHRASEOLOGICAL UNITS AND PROVERBS AS AN OBJECT OF LINGUISTIC RESEARCHING IN THE KOREAN LANGUAGE

Viktoria Zhyla

*Kyiv Taras Shevchenko University,
Institute of Phylology,
14, Tsras Shevchenko Av., Kyiv, Ukraine, 02017,
e-mail: chernigovika@yahoo.com*

The article is devoted to the theoretical and historical researching of phraseological units and proverbs of the Korean language. The article traces the analysis of studies of the Korean linguists, vocabularies and terms to describe the notion of “idiom” and “proverb”.

Key words: phraseology, phraseological unit, idiom, paremia, proverb, proverbial phrase, term, phrase, word.

ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ И ПОСЛОВИЦЫ КАК ОБЪЕКТ ИЗУЧЕНИЯ В КОРЕЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Виктория Жила

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
Институт филологии,
кафедра китайской, корейской и японской филологии,
бульв. Тараса Шевченко, 14, Киев, Украина, 02017,
e-mail: chernigovika@yahoo.com*

Статья посвящена теоретическому и историческому изучению фразеологических единиц и пословиц в корейском языкознании. Проведен анализ исследований корейских лингвистов, словарей и терминов, обозначающих понятия “фразеологизм” и “пословица”.

Ключевые слова: фразеология, фразеологизм, фразеологическая единица, паремия, пословица, поговорка, термин, словосочетание, слово.